

XVII. Yüzyılda Bir Şenlendirme (İhyâ) Uygulaması: Mormoc Köyü'nün İmarı (Kelkit)*

Yard. Doç. Dr. Bilgehan PAMUK*

Özet: Osmanlı Devleti, tarım arazilerinin statüsünü belirleyerek bunların düzenli bir şekilde işlenmesine hassasiyet göstermişti. Devletin masrafları ve sipahilerin harcamaları, ziraî kesimden gelecek gelirlere bağlı olduğundan, devlet idarecileri tarım arazilerini daimî surette kontrol altında tutmaya çalışmışlardı. Ancak bazı zarurî durumlarda ortaya çıkan arazi meselelerini de çözmeye gayret etmişlerdi. Nitekim herhangi bir köyün ya da bir arazinin boşaltılması durumunda Osmanlı idaresinin tavrını yansıtmaya bakımdan Mormoc köyünün imarı ilgi çekici bir örnektir. Köy, ıslah edilmesi karşılığında mülk olarak tahsis edilerek hem yeni bir yerleşim birimi olarak iskâna açılmış hem de ziraî üretime kazandırılmıştı.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Tarihi, Tarım, Köy, Çiftlik, Mülk, Kelkit, Mormoc, Şenlendirme

Osmanlı Devleti'nde arazi; mirî, mülk ve vakıf olmak üzere üç ana kısımdan oluşmaktaydı. Bunlardan mirî arazinin sahipliği doğrudan devlete bağlı olup tasarruf hakkı devlete veya devlet adına şahıslara ait iken, vakıf ve mülk arazisinin sahipliği ve tasarrufu tamamen şahıslara aitti. (İnalçık 1996b: 23; Emecen 1989: 271). Devletin rakabesinde(sahipliğinde) bulunan mirî arazi, askerî hizmetler ve birtakım mükellefiyetler karşılığında gelirinin büyüklüğüne göre has, zeamet ve tımar olarak tahsis edilmişti. Osmanlılar'ın askerî, iktisadî ve içtimaî bünyesini yansıtan ve mirî arazilerde uygulanan tımar sistemi, muayyen bölgelerde bir kısım askerlere ve memurlara hizmetlerine mukabil olmak üzere kendi nam ve hesaplarına tahsil salahiyeti ile birlikte tahsis edilen vergi kaynakları olarak tanımlanmıştır (Barkan 1993: 286, 314–5).

Osmanlı hükümdarları mirî arazilerin dışında birtakım arazileri de mülk ve vakıf olarak tahsis etmişti. Hizmetlerinden dolayı bazı kişilere dirlik olarak tasarruf edilmiş olan yerler mülk olarak verilmişti. Bu kişiler Ataturk Üniversitesi'nin 2004/175 numaralı

"Osmanlı Devleti'nin Tarihî Coğrafyası" isimli araştırma projesi kapsamında

*Ataturk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü / ERZURUM
bilgehan@atauni.edu.tr

yerini arzu ederse satabilmiş, arzu ederse vakfedebilmiştir. Vakfedilen arazi-

Osmanlı yönetimi terk edilmiş, çorak ve boz hale gelmiş arazileri mülk olarak tahsis ederek arazinin boş kalmasını önlediği gibi hazine için bir gelir kaynağı sağlardı. XVII. yüzyılın başlarında Erzurum eyaleti sınırları içerisinde Kelkit kazasına bağlı Mormoc köyünün imar edilmesinde tatbik edilen uygulama (MAD. 7589: 118-9), Osmanlılar'ın tutumunu açıkça göstermektedir. Yirmi beş seneyi aşkın bir süre terk edilmiş olan Mormoc'un yeniden tarıma kazandırılması uygulamasına geçmeden önce, köyün XVI. yüzyıldaki durumu hakkında bilgi vermek yerinde olacaktır.

Mormoc köyünün bulunduğu Yukarı dere havalisi, Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran seferini müteakiben Osmanlı idaresi altına girmişti (Kırzioğlu 1976: 119; Tozlu 1998: 3,18). Nitekim I. Selim, Çaldıran seferi sonrası dönüş yolunda Mormoc'a uğramıştı (Taeschner 1926: 12-3). Osmanlı idaresine geçişle birlikte 1516 yılında yapılan tahrir neticesinde köyde; 19 hane ve 5 mücerred (tahminen 100 kişi)¹ bulunduğu ve köyün yıllık hasılatının 8000 akça olduğu yazılmıştı (Miroğlu 1975: 80-1). Ondört yıl sonra 1530'da yapılan sayımda köyde, 34 hane, 11 mücerred ve 4 sipahizâde (tahminen 135 kişi)² bulunduğu ve yıllık hasılatın 5534 akça olduğu kaydedilmişti (TD. 387: 408). XVI. yüzyılın sonlarına doğru 1591'de yapılan tahrirde ise köyde 91 neferin³ bulunduğu (tahminen 455 kişi)⁴ ve yıllık hâsılatın 25000 akça olduğu görülmektedir. Gayr-i Müslim ahalinin meskûn olduğu Mormoc'da, ziraî üretim kapsamında; buğday, arpa, orum, zeğrek (karaburçak) ve bostan ürünleri yetiştirilmişti. İki değirmenin olduğu köyde, arıcılığın da yapıldığı anlaşılmaktadır (Miroğlu 1975: 80-1). Görüldüğü üzere, Mormoc'un Osmanlı idaresine geçişiyle birlikte başlangıçta yaklaşık 100 kişinin meskûn olduğu köy, yüzyılın sonlarına doğru dört buçuk katlık bir artışla 455 kişiye ulaşmıştı. Nüfus bakımından ciddi bir artış olduğu gibi, köyün gelir durumunda dikkat çeken bir yükseliş meydana gelmişti.

XVI. yüzyıl sonlarına doğru meskûn bir köy durumunda bulunan Mormoc'un, XVII. yüzyılın başlarındaki durumu ile ilgili olarak; *Mormoc âm e m e e e m e m e e e e e e e e e e e e m* ibaresi geçmektedir (MAD. 7589: 118). Mamur ve meskûn bir köyün, toplu bir şekilde terk edilmesi dikkat çekici bir durumdur. Giderek gelişen ve büyümeye başlayan köyün, neden terk edildiği nişân-ı şerifte belirtilmemiştir. Osmanlı idaresi, arazinin terk edilmesini ya da boş kalmasını engellemek için oldukça gayret sarf etmesine rağmen, bazı durumlarda köylü ahalinin toprağını terk etmesini engelleyememiştir. Bunun temelinde köylü reyanın toprak sahibi statüsünde olmaması, herhangi bir tehdit ve tehlike anında toprağını bırakarak daha güvenli bir yere göç etmesi yatmaktadır (Halaçoğlu 1991: 39). Nitekim XVI. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan Celâli galesi, bilhassa kırsal kesimde olan reyanın toplu bir şekilde

yerini ve yurdunu terk etmesine neden olmuştu (Akdağ 1975: 446–50). Nitekim Erzurum ve civarında etkili olan Celâlilerle ilgili kayıtlar; *E m e Ce e e eK e e m- m e e - e e* (29 Safer 1020 / 13 Mayıs 1611) (MAD. 3260: 120); .... *m E m e eG - ee e ee e e e e m; e - e e e Ce m e m e e e e - m*. (MAD. 5568: 204), sorunun boyutlarını gösterir mahiyettedir. Gerçi nişân-ı şerifte (MAD. 7589: 118–9), köyün neden terk edildiği belirtilmese de Celâli gâilesinin yaşandığı sıralarda yapılan tazyik ve saldırılardan dolayı Mormoc köyünün boşaltıldığı söylenebilir.

XVI. yüzyıl sonlarında ve XVII. yüzyılın başlarında Osmanlılar, bir taraftan iç mesele olarak Celâliler ile uğraşırken diğer taraftan Safevi ve Avusturya ile uzun yıllar süren savaşlar yapmışlardı. Tarım ekonomisine dayalı bir ülkede gerek içteki ve gerekse dıştaki problemler sosyo-ekonomik dengeleri alt-üst etmişti. Bununla birlikte Osmanlı idaresi, temel gelir kaynağı durumundaki ziraî üretim ve toprak ile ilgili meseleleri çözmeye çalışmıştır (Barkan vd. 1988: 34–7; Pamuk 1993: 138–9). Savaş nedeniyle ya da eşkiya tazyikinden dolayı boşaltılan köyleri veya arazileri, yeniden faaliyete geçmeleri için mülk olarak şahıslara tahsis etme uygulaması, hükümetin meseleyi çözüme yönündeki önemli bir tedbiri olmuştu. Nitekim bu anlayış doğrultusunda XVII. yüzyılda, Kocaeli sancağına bağlı Gebze nahiyesi sınırları içerisinde bulunan Bulgurlu köyü (Metz 2004: 68–78), Harput sancağına tabi Munzuroğlu köyü (Ünal 1999: 61–67) ve Kelkit kazasına bağlı Mormoc'daki şenlendirme uygulaması (MAD. 7589: 118–9), toprak meselesinin çözümlenmesi noktasında hükümetin tutumunu göstermesi bakımından ilgi çekici örneklerdir.

Celâli sorununun çözüldüğü, Safeviler ile olan savaşın sona erdiği ve II. Osman'ın yeniçeriler tarafından öldürülmesi akabinde Abaza Mehmed Paşa'nın isyan ettiği sıralarda, Osmanlı idaresi Erzurum Eyaleti'ne bağlı Kelkit kazasının padişah hasları arasında zikredilen Mormoc⁵ köyünü imara çalışmıştı. Önceleri meskûn durumda bir köy iken daha sonra terk edilen Mormoc'un ihyâsına talip olan Divân-ı hümayun kâtiplerinden Kaya ve sipahi-oğlu Mustafa, Erzurum hazine divânına müracaat etmişlerdi. Erzurum hazine defterdarı Osman Efendi, Kaya ve Mustafa'nın müracaatlarını değerlendirmiş, metruk durumdaki yerin yeniden tarıma açılmasını uygun gördüğünden başvuruda bulunanların durumlarını bir tezkire hazırlayarak merkeze iletmişti.

Merkezî idare, arazi ihyâsı için gelen tekliflere genelde olumlu yaklaşırdı (İnalçık 1985: 112). Geleneksel anlayış içerisinde şenlendirme veya ihyâ uygulamasında⁶, öncelikle karşılıklı olarak anlaşma şartları belirlenirdi. 1620 yılında Mormoc'u ihyâ etmek için müracaat eden Kaya ve Mustafa öncelikli olarak

e m) m) e e e m) e ' -
 m) e e m) e e e em)e e e e e -
 e e e m) m) e â e - e e e m)
 e e e m) e e e em)e m) e e ' - e m) -
 ee e e - e - m) ' e em) e m)

e diyerek şartlarını ortaya koymuşlardı (MAD. 7589: 118). Proje kapsamında Kaya ve Mustafa, köyün ıslah edilmesi için gereken bütün masrafları karşılayacaklarını taahhüt etmişlerdi. Öyle ki bayındırlık faaliyetlerine güçleri yetmediği takdirde, çalışmalarını için ücret mukabilinde şahıslar temin edeceklerini belirtmişlerdi.

Kaya ve Mustafa, şeriatın hükümlerince araziyi ıslah ettikleri takdirde mülk edinecekleri için ödemekle mükellef olacakları vergilerini de önceden belirlemişlerdi. Projenin faaliyete geçtiği tarih olan 1–10 Ağustos 1620/gurre-i Ramazan 1029'den 5–16 Haziran 1625/gurre-i Ramazan 1034'e kadar olan ilk beş yıl için beş yüz akça, 16–27 Şubat 1635/gurre-i Ramazan 1044'e kadar ki on yılda ihyâ ve âbâdân olma ihtimali gerçekleşirse yılda iki bin akça, köyün bayındır bir hale gelmesi durumunda ise her sene için dört bin akça maktu vergiler Erzurum hazinesine teslim edilecekti. Ayrıca hass-ı hü-

mâyün olan Mormoc'un m) e ' - em) ' ' - em) e -
 eve - e e m) e e e e e em) e
 e ee e m) ' e m) , e '
 m)

-
 em) ((e 6( )6(e)6(m)) □ □ □.
 e ' - ' em) -
 m)

7589: 118–9) diyerek tavrını belirlemişse de temlik sahiplerinin endişesinin olduğu fark edilmektedir. Bunun için anlaşma şartı olarak

$e e -$
 $e e m_1 m_1 e e e e m_1 e m_1 e e$
 $m_1 e e e m_1 e m_1 e m_1 e m_1 m_1 e m_1$
 $e e m_1 m_1 e e m_1 m_1 m_1 m_1 m_1 -$
 $e e e m_1 e e e m_1 e e m_1 e e e e$
 $m_1 e m_1 e m_1 e e e e e e e e$
 $m_1 e m_1 e e e e e e e e e e$

(MAD. 7589:118) diyerek özel bir koşul ileri sürmüşlerdi. Bu durumda Kaya ve Mustafa, Mormoc için başka birisi tarafından daha cazip bir teklif geldiği takdirde, ıslah için yaptıkları masrafların kendilerine geri ödenmesini, aksi takdirde kimsenin köye giremeyeceğini ve tasarruflarında olan arazinin öşür vergisi olarak beşte bir oranın verileceğini açıkça beyan etmişlerdi.

Ön koşulların belirlenmesi ile birlikte Torul kadısı $m_1 e - m_1 - e -$

Mevlânâ Yusuf Efendi, Mormoc'un Kaya ve Mustafa'nın mülk olarak tasarrufunda olduğuna dair bir temlik hazırlamıştı. Buna göre 1-10 Ağustos 1620'de Mormoc köyü malikâne olarak Kaya ve Mustafa'ya verilmişti (MAD. 7589: 119). ıslah edilerek tarıma açılan arazi, ülke ekonomisi için olumlu ve önemli bir rol oynadığından mülk sahipleri için;

$e e e e m_1 e m_1 e e e e e e e e -$
 $m_1 e e m_1 e m_1$ (MAD. 7589: 119) ibaresinde belirtildiği üzere,

tasarrufları altındaki araziye boz bırakmadıkları sürece mülkleri ellerinden alınmazdı. Şayet malikâne sahibi arazisini üç yıl üst üste ekip biçmediği yani boz bıraktığı takdirde bütün haklarını kaybederdi. Böyle bir durumda kadı, araziye başka birisine verme hakkına sahipti. Bu uygulamada gaye, toprağın bilfiil tarıma açılması ve ekilip biçilmesiydi (Moutafchieva 1998: 67). 1620 yılında Mormoc köyünün mülk olarak tasarruf etme hakkını alan Kaya ve Mustafa'nın ihyâ ve şenlendirme faaliyetleri için 10 Mart 1623'de Sultan IV. Murad tarafından bir berat tarzında düzenlenmiş özel bir belge (MAD. 7589: 118–9) verilmesi, icraatlarından memnun kalındığının göstergesi sayılabilir.

XVII. yüzyılda Bulgurlu ve Munzuroğlu köyleri gibi Mormoc ıslah edilmeye çalışılmıştı. 1620 ile 1623 yılları arasında gerçekleştirilen ihyâ uygulamasının ileriki tarihlerde sonuçlarının ne olduğu konusunda maalesef kaynaklarda yeterli bir bilgiye ulaşamamıştır. XIX. yüzyılda Gümüşhane isimli çalışmada, Kelkit'e bağlı köyler arasında Mormoc'un adı geçmemektedir (Tozlu 1998: 33–5, 47–9). Keza 1928 yılına ait Kelkit'e bağlı köyler arasında da Mormoc zikredilmemektedir (Son Teşkilat-ı Mülkiyede Köylerimizin Adları 1928: 887–8) Kelkit'in coğrafi durumu üzerine yapılan bir çalışmada Mormoc isimli bir köyden bahsedilmemektedir (Akpınar 2001: 210–97). Günümüzde Gümüşhane ilinin Köse ilçesi sınırları içerisindeki Mormoc ya da Mormuş olarak

isimlendirilen ovada yapılan tetkikler sonucunda biz zamanlar ihyâ uygulaması ile meskûn bir köy hüviyeti kazandırılmaya çalışılan Mormoc'un, daha sonra bilinmeyen nedenlerden ötürü terk edildiği anlaşılmaktadır.

N - e -
E m e e O m m e E m e -
e e e - m K e
' M m m e m e e e m e m e e
e e e e m m e e
m e e e' m e D - m e e
e' - e' - e' - m m e e' - e' - m
K e e e - M e E -
m ' - e m e e
m e- m e e e e m m e e
e m e ' - m
e m e m - e e e m e e -
m e e e e m e e e e e -
m m e â e - e e e m e e
e m e e e m e m e - I e m e e
e e- e - m ' e e m e m
e - e m e e - m e e
' - m e e m m m m e e
m ' e e e m m e E m e e
e e m e e e e m e e e e e
e m e e e m m m m e
e e e e e e e e e
m e e e e e e e m
' - m e ' : e m e e m e - e m m -
e e m m m m m - e' e
e m m e e e e e e e e
e e m e e e m m e e m ' m
m e e e m m e e e m e e
e e m e e e e m
e' - e m - m e m e e e -
e' - m m e e e m m e e e
m e m e e e e m e -
e m m m e m e e e e -
e m e e e e e m e e
e m e e e e e m e e
e e m ' e m e m ' e e
e e m m e e e e - m

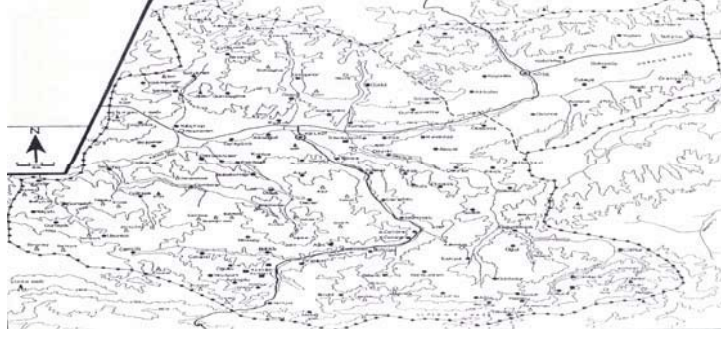
m e ' ' - qn (m e ' ' - qn) e m ' ' - qn e -
 e e - e e m m e qn m - m e
 e e e m e e e
 ' qn e e e e m ' e m e
 m qn e e e ' m e e e
 m ' e e e m e e m e
 e e e e m e m e m e m -
 e e - e em qn e e e em -
 em e e m e e em e m e
 m m m e e m m
 e e m m m e e m e e e
 m e e m e e e m e m -
 e e ' e m m e e m e e -
 m - qn e m e e m e e -
 em e e - e m e em m
 e ' m e e e e e - m e em e m m e -
 m e e m m e e e
 m e - qn - e ' - Me E e
 qn e m e qn e e e m m m e e
 - m e e' ee em e ' e -
 e e e E m e e e
 ee m - m e e - m e ee e e ee
 m m e E m e e e m e e
 e ee e e m ' e e e
 m e e e m e e e e e ee ' e m e e m -
 ee e' m m ' em e ee m e e e
 e m e m ee e e
 e e e e e e - em - e
 e ee e - m m e em e e m -
 qn ee e e m ' e m e e e e
 e m e em m qn - e - e e
 qn e-e e e e1032

Ek 1: BOA. MAD. 7589, s.118-119

Ek 4: Kelkit İlçesi Yerleşme Haritası (Mormuş Düzü), Akpınar, K -
009 0.0033 ı l e e e e 22.624 01 S 02309 0.00(K 0.0025 , .211C 6

Açıklamalar

1. Bu tahmin, hane x 5 formülüne dayanmaktadır.
2. Bu tahmin, hane x 5 formülüne dayanmaktadır.
3. 1591 yılında yapılan tahrirlerde “hane” yerine “nefer” yazıldığı görülmektedir. (Gökçe 2000: 88; Miroğlu, 1990: 134; Pamuk 2002: 66).
4. Bu tahmin, hane x 5 formülüne dayanmaktadır.
5. Günümüzde Mormoc ismiyle anılan bir yerleşim birimi olmamakla birlikte, Gümüşhane ilinin Köse ilçesi sınırları içerisinde Öbektaş Beldesinden Salyazı Belde-sine kadar uzanan bir ovanın ve bataklığın adının Mormoc (Mormoç, Mormuş) ol-duğu tespit edilmiştir (Akpınar 2001: 210; Hirik 2002: 64).
6. 1540 tarihli Erzurum ve Pasin Sancakları evkâf kanunnâmesinde; Kızılbaş fetre-tinden dolayı boşaltılan arazilerin şenletilme karşılığında zaviyelere ve şahıslara ve-rilebileceği zikredilmektedir (TD.199: v.4-5; Yediyıldız 1985: 129; Yediyıldız 2003: 128; İnalçık 2000: 164).

Kaynakça

- B O m A M e e M e e D e e (MAD) No. 3260, 5568, 7589.
- B O m A D e e (TD.) No. 199, 387.
- AKDAĞ, Mustafa (1975), H D e D e K , İstanbul: Bilgi Yay.
- AKPINAR, Erdal (2001), K m • I I e K e e K e İstanbul: Kelkit Kaymakamlığı Yay.
- BARKAN, Ömer Lütfi (1939), “Türk-İslâm Toprak Hukuku Tatbikatının Osmanlı İmparatorluğu’nda Aldığı Şekiller I Mâlikâne – Divânî Sistemi”, H e l M e m , s.119–163, İstanbul.
- BARKAN, Ömer Lütfi (1993), “Tımar”, I m A • e , XII /1, s.286–333, Anka-ra.
- BARKAN, Ömer Lütfi – MERİÇLİ, Enver (1988), H e L D e e I, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- EMECEN, Feridun (1989), XVI. A M K , Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- GÖKBİLGİN, M. Tayyib, (1952), XV. – XVI. A E e e P L , Mukataalar, İstanbul: Üçler Basımevi.
- GÖKÇE, Turan (2000), I e II. L e (D e) K , Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- HALAÇOĞLU, Yusuf (1991), III. O m I m • , I S e e A e e e e m e , Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- HİRİK, Ali Coşkun (2002), G e m e e G m e K e , Kelkit.
- İNALCIK, Halil (1985), “The Emergence of Big Farms, Çiftliks: State, Landlords and Tenants”, S e O • m S e E • • m H • , pp.105–126, London: Variorum Reprints.
- İNALCIK, Halil (1993), “Çiftlik”, D I m A • e VIII, s.313–4, İstanbul.

- İNALCIK, Halil (1996a), “Köy, Köylü ve İmparatorluk”, *O m İm e E e m*, s.1–14, İstanbul: Eren Yay.
- İNALCIK, Halil (1996b), “İslâm Arazi ve Vergi Sisteminin Teşekkülü”, *O m İm e E e m*, s.15–30, İstanbul: Eren Yay.
- İNALCIK, Halil (2000), *O m İm e E e m e S e*, Cilt: I 1300–1600, (Çev. Halil Berktaş), İstanbul: Eren Yay.
- İSLAMOĞLU-İNAN, Huricihan (1991), *O m İm e E e K*, İstanbul: İletişim Yay.
- KIRZIOĞLU, Fahrettin (1976), *O m e K E e F e (1451 1590)*, İstanbul: Sevinç Matbaası
- METE, Zekai (2004), “Üsküdar Tarihinden Bir Kesit: Bulgurlu Köyü'nün Aziz Mahmud Hüdayi'ye Temliki”, *S e m I*, 23–25 Mayıs 2003, İstanbul: Üsküdar Araştırmaları Merkezi Yay.
- MİROĞLU, İsmet (1975), *I B S*, İstanbul: Üçler Matbaası.
- MİROĞLU, İsmet (1990), *K e m S e E K (1520–1566)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- MOUTAFCHIEVA, Vera P. (1988), *A R e e O e m E m e 15 16 C e e*, Newyork: Columbia University Press.
- PAMUK, Bilgehan (2002), *II. E m e*, Doktora Tezi: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- PAMUK, Şevket (1993), *100 S e O m - e I 1500 1914*, İstanbul: Gerçek Yay.
- S e - M e e K e m A* (1928), İstanbul.
- TAESCHNER, Franz (1926), *D A e e e e N O m e Q e e II*, (Nşr. G. Yacob-R.Tschudi), Leipzig: Mayer&Müller G.m.b.H.
- TOZLU, Selahattin (1998), *I . G m e* Erzurum: Akademik Araştırmalar.
- ÜNAL, Mehmet Ali (1999), “XVII. yüzyılda Harput'ta Toprak Tasarrufu İle İlgili Bazı Belgeler ve Munzuroğlu Köyünün Teşekkülü”, *O m D e e e M e e - A m*, s.61–67, Isparta: Kardelen Kitabevi.
- YEDİYILDIZ, Bahaeddin (1985), *I e D A III é S e e e e e é e e - e e* Ankara: Publié avec le concours Centre National de la Recherche Scientifique et de la Société d' Histoire Turque.
- YEDİYILDIZ, Bahaeddin (2003), *III. e e M e e e B S e I e e m e*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- YÜCEL, Yaşar (1974), “Osmanlı İmparatorluğunda Desantralizasyona Dair Genel Gözlemler”, *B e e e*, XXXVIII / 152, s.657–708, Ankara.

An Application of Senlendirme(Ihyâ) in the 17th Century: The Improvement of Mormoc Village(Kelkit)

Assist. Prof. Dr. Bilgehan PAMUK

Abstract: Ottoman State was very sensitive to the definition of the status of farm lands and their cultivation regularly. The expenditure of the state and spending of the sipahis depended on the income from agriculture; therefore, the governors always tried to control agricultural lands. However, they also made efforts to solve problems relating farm lands that appeared from time to time. The improvement of Mormoc village is an interesting example in terms of reflecting the attitude of the Ottoman government whenever a village or a land is emptied. In return to revitalizing activities, the village was given to people who are living in it and it is either inhabited again or to agricultural production.

Key Words: Ottoman History Agriculture, Village, Farm, Estate, Kelkit, Mormoc, Senlendirme

**Возобновляющее право в Османском Государстве в XIX веке
общественная работа и ее роль**

Османский историк Ахмед Кемаль

Резюме: Османское Государство определяло статус сельскохозяйственных угодий большое внимание уделяло их